

Pravda
(pravosuđe) po
meri deteta
Pravosudje
naklonjeno
djeci

Nevena Vučković Šahović

Šta je pravosuđe po meri deteta?

- **Pravosuđe** po meri deteta predstavlja neophodan korak u ostvarivanju, **unapređenju** i zaštiti prava deteta
- Ostvarivanje podrazumeva **pravosuđe prilagođeno** na način da bude primerenije detetu i efikasne postupke dostupne deci uz **obezbeđenje** neophodne nezavisne pravne reprezentacije.
- Na ovaj način se **omogućava** deci da, kada **dođu** u kontakt sa pravosudnim i upravnim sistemom, bilo kao svedoci, žrtve (oštećeni) ili kao ucinioci **krivičnih** dela, tužioci i podnosioci pritužbi u **građanskim**, upravnim postupcima i postupcima pred nezavisnim organima, budu u **mogućnosti** na adekvatan **način** zaštite svoja prava i interese.
- Svi sistemi **učestvuju**

Smernice Saveta Evrope

- Komitet Ministara ih je usvojio 2010.
- Odnose se na sve države Saveta Evrope
- Nisu pravno **obavezujuće** ali se baziraju na pravnim dokumentima

Pravni osnov

- Konvencija o pravima deteta,
- Fakultativni protokoli uz Konvenciju o pravima deteta
- Smernice Komiteta Ministara Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta, 2010.
- Prilagođavanje pravosuđa da bude primerenije deci u Evropi deo je i Agende Evropske Unije o pravima deteta
- Nacionalni propisi

Primena i cilj

- Odnose se na svu decu do navršene 18 godine života
- Odnose se na SVE situacije u kojima se deca susreću sa nadležnim vlastima, u primeni krivičnog, građanskog ili upravnog prava.
- Odnose se na prava pre, za vreme i posle postupaka
- Cilj je da se u svim relevantnim postupcima obezbedi poštovanje svih prava deteta

Unapređivanje drugih aktivnosti od značaja za dete

- Istraživanja, uključujući treninge
- Međunarodna saradnja
- Štampanje i distribucija materijala vezanih za Smernice, naročito u verzijama pogodnim (razumljivim) za decu
- Podrška civilnom društvu i nezavisnim institucijama
- Prava deteta obavezna u školama

Unapređivanje drugih aktivnosti od značaja za dete

- Osnivanje interresornih centara za decu žrtve
- Podizanje svesti roditelja o pravima deteta
- Podrška informativnim servisima (besplatna pomoć, telefonske linije)
- Obezbediti da svi profesionalci koji dolaze u kontakt s decom dobiju odgovarajući trening i podršku za sprovođenje prava deteta

Za koga je važno?

- Za profesionalce koji rade u oblasti prava deteta, a posebno praktičare koji rade u pravosudnim i drugim organima i delovima vlasti koji kreiraju načine i prioritetne oblasti za **unapređenje** ljudskih prava i prava deteta
- Za decu
- Za roditelje i porodice
- Za celo društvo

Osnovni principi

- Participacija
- Najbolji interesi deteta
- Dostojanstvo deteta
- Zaštita od diskriminacije
- Vladavina prava

Prepreke: Prethodna identifikacija problema

- Ozbiljan problem predstavlja primena zakonskih rešenja u praksi zbog nepostojanja dobrih mehanizama **spvođenja** i ostvarivanja zakonskih odredaba,
- Nepostojanje ili neadekvatno funkcionisanje mehanizama kontrole u slučaju kršenja prava u pojedinim sektorima (zdravstveni, socijalni i obrazovni sektor)
- loša procesna rešenja i izvršni mehanizami koji bi trebalo da osiguraju **spvođenje** propisanih zakonskih odredbi u praksi (na primer: porodični odnosi).
- Ovakvi problemi dovode do brojnih sistemskih kršenja ostvarivanja prava deteta, čija se pravna zaštita veoma često može ostvariti samopokretanjem postupaka pred sudskim, upravnim i nezavisnim organima.
- Zbog svega je neophodan sistem **pravosuđa** po meri deteta, koji bi omogućio efikasne postupke dostupne deci uz **obezbeđenje** neophodne nezavisne pravne reprezentacije.

Šira reforma sistema kao šansa

- Dosadašnja unapređenja u pravcu uspostavljanja i poštovanja principa pravosuđa po meri deteta uglavnom su se odnosila na oblast reforme sistema maloletničkog pravosuđa, dok reforma u odnosu na poštovanje principa pravosuđa po meri deteta u građanskim i upravnim postupcima zahteva veću pažnju.

Uloga centara za socijalni rad

- Poseban izazov je osnaživanje centra za socijalni rad u oblastima stručne podrške sudovima u donošenju odluka.
- Organ starateljstva je uključen u veliki broj postupaka koji se tiču dece, a efikasnost sudskog postupka u velikoj meri zavisi i od efikasne i pravovremene saradnje između socijalnog i pravosudnog sistema.
- Organ starateljstva je uključen i u sve faze krivičnog postupka (pruža sudu informacije i mišljenje o maloletniku, okolnostima koje se tiču njegove ličnosti i ponašanja, ima veliku ulogu tokom sprovođenja vaspitnih naloga i vaspitnih mera), dok u oblasti porodične zaštite organ starateljstva pokreće postupak izmeštanja deteta iz porodice, daje mišljenje u postupcima razvoda braka u vezi sa vršenjem roditeljskog prava, pruža usluge porodičnih savetova lišta, pokreće postupak lišenja roditeljskog prava.

Obezbediti efikasnu saradnju između pravosudnog sistema i sistema socijalne zaštite

- Poštovanje principa pravosuđa po meri deteta zahteva efikasnu saradnju između pravosudnog sistema i sistema socijalne zaštite. Imajući u vidu da je organ starateljstva uključen u veliki broj postupaka koji se tiču dece, neophodno je ojačati saradnju između ova dva sistema i obezbediti njihovo efikasno i koordinisano delovanje.
- Istovremeno, neophodno je da se jasno utvrde i razgraniče nadležnosti u radu između centra za socijalni rad i organa starateljstva i da se obezbedi potpuna nezavisnost organa starateljstva, kao i efikasnost u zastupanju prava i interesa deteta.

Preporuke Crnoj Gori-Komitet za prava deteta

- Da nastavi I dalje **jača** adekvatnu I sistematsku obuku svih profesionalaca koji rade za sa decom, **uključujući** sve pravnike u sistemu vlasti, nastavnike, zdravstveno osoblje, socijalne radnike osoblje u institucijama.
- Da se ljudska prava **ukluče** u zvaničan nastavni program na SVIM nivoima obrazovanja i u sve obrazovne aktivnosti.
- *Povodom prava na porodični život:* Da se **ojačaju** savetodavne i obrazovne funkcije ustanova socijalnog sistema, **uključujući** osnaživanje uloge socijalnih radnika u pružanju **pomoći** roditeljima u podizanju dece (obezbediti za roditelje kontinuirane, ciljane I rodno-osetljive treninge).

Preporuke Crnoj Gori-Komitet za prava deteta

- Obezbediti cijane trennge za sve profesionalce, uključujući socijalne radnike u situacijama zlostavljanja I zanemarivanja
- Obezbediti posebne treninge za osoblje koje radi sa decom sa posebnim potrebama
- U saradnji sa NVO, obezbediti obuku ...socijalnih radnika o unapredjenju zdravlja, životnih stilova I emocionalnoj dobrobiti deteta.